

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Ануфрієв В.В.

студент;

Біліченко П.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

ПРОБЛЕМИ ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ЯНУША КОРЧАКА

Початок ХХІ століття характеризується кардинальними змінами, що відбуваються, як у всьому світі, так і в Україні, які спричинили гуманістичні й демократичні зрушення в ідеології, науці й культурі, які зумовлюють необхідність вивчення вітчизняного і світового педагогічного досвіду та втілення його гуманістичних ідей у навчально-виховний процес закладів освіти.

На даний час у нашому суспільстві через політичні, соціально-економічні та моральні протиріччя загострилась проблема гуманістичного виховання в українській національній школі. Це проявляється низьким рівнем духовності та вихованості школярів, байдужістю не лише до суспільних, а й до власних справ, зростанням агресивної поведінки серед підлітків. Тому дослідження та аналіз проблеми гуманістичного виховання особистості в педагогічній спадщині Януша Корчака є актуальним, ідеї та досвід польського педагога та вченого, як ніколи, потрібні нашому українському суспільству. Отже, мета статті – розкрити проблему сутності гуманістичних ідей Януша Корчака з позицій їх актуальності для сучасного розвитку системи виховання в Україні.

В період демократизації суспільства й, відповідно, педагогічної науки та шкільної практики, оригінальні, нестандартні ідеї педагога Януша Корчака почали поступово поширюватися в Україні. Під впливом ідей великого гуманіста сформувалось Українське Товариство Януша Корчака, головною метою діяльності якого є популяризація ідей Корчака, його подвижницької праці. Були написані наукові роботи з окремих питань його творчості, зокрема розкривалась проблема гуманістичного виховання особистості. Можна стверджувати (за аналізом праць Т.В. Забутої [2], С.В. Денисюк [1], В.С. Ханенко, Кушнір В.М. [4]), що основними гуманістичними ідеями Януша Корчака є: ідея цілковитої цінності дитинства; ідея гармонічного розвитку дитини; ідея виховання як основного шляху реформи суспільного устрою; ідея гуманізму у стосунках між педагогом та вихованцями.

Суть гуманістичної концепції Я. Корчака розкривається в одній із його основних праць «Як любити дитину», де глибина гуманістичного світобачення видатного польського педагога ілюструється його висловлюванням: «Не дитина плаче, то плачуть століття; тужать лихо й смуток не тому, що вона постояла в кутку, а тому, що її гнобили, гнали,

утискали, відлучали. Я поетизую? Ні, просто запитую, не знайшовши відповіді» [3].

Я. Корчак зміг дуже тонко зрозуміти та обґрунтувати одну з причин недосконалості суспільства початку ХХ століття, яка не втратила своєї актуальності й зараз – тотальний авторитаризм дорослих у розвитку дітей, відсутність бажання помічати дитячу особистість, зверхнє ставлення до інтелектуального, духовно-морального та фізичного потенціалу дитини. Він вважав, що для того, щоб змінити суспільство необхідно змінити усю систему освіти. Дорослі не можуть змінити своє життя тому, що вони виховані у рабстві і, як наслідок, не можуть дати дитині свободу тому, що самі перебували та перебувають у кайданах норм, постулатів, догм, традицій авторитарної педагогіки.

Розмірковуючи про роль педагога у гуманістичному вихованні особистості, Я. Корчак вважав, що вихователь повинен не сковувати, а звільнювати; не подавляти, а підносити; не ламати, а формувати; не диктувати, а вчити; не вимагати, а запитувати. Лише за цих умов навчально-виховний процес наповниться успіхом, позитивними емоціями, відкриттям нового, бажанням рухатись далі, творчістю, натхненням і взаємною симпатією педагога та дитини.

Гуманістична педагогіка Я. Корчака ґрунтується не на системі виховних методів і прийомів, а на ставленні, яке пов'язує дитину і дорослого. Повага до особистості дитини, розумна вимогливість до неї об'єднують ці етичні принципи у головну суть гуманістичної педагогіки стосовно формування необхідних стосунків між дорослими та дітьми. Цей принцип демократичного стилю стосунків між дорослим та дитиною вимагає ставлення до іншої людини як до особистості та передбачає єдність вимог, контроль за поведінкою дітей, гуманне ставлення до них, поважання їхньої думки та ін.

Гуманіст Я. Корчак розглядав дитину як найвищу цінність у світі, а любов до неї – як необхідну умову виховання. Він виступав проти пригноблення дитини, роблячи акцент на тому, що дитина – така сама особистість, як і доросла людина, вона має право на свою думку, є самостійною, народжена не задля втіхи дорослих людей, а для того, щоб бути щасливою.

Досліджуючи особистість дитини, польський гуманіст сформулював три основні права дитини, які визначають напрями виховної діяльності, а саме:

- дитина має право на сьогоднішній день;
- дитина має право на те, щоб бути такою, якою вона є;
- дитина має право на повагу.

Щоб реалізувати ці права Януш Корчак створив систему дитячого самоврядування, яка передбачала рівноправність дітей і дорослих, відкидала примусове виховання та опиралась на самовиховання.

Розмірковуючи про сутність зазначених вище основних прав дитини, Я. Корчак стверджував, що у житті особистості є два надзвичайно важливих поняття «свобода», тобто право володіти та розпоряджатись собою та «воля» – дія, що породжена прагненням. Батьки та вчителі постійно обмежують свободу дитини, руйнують її волю, замість того, щоб допомогти максимально повно розкрити власний потенціал, таланти та здібності.

Критикуючи непродумані та надлишкові обмеження свободи дитини, Януш Корчак одночасно закликав суспільство від переходу в іншу крайність – вседозволеність. «Дозволяючи ж дітям робити «все», бійтесь, як би, йдучи на

повідку, потураючи примхам, не подавити сильних бажань. Там ми послаблюємо волю, тут отруємо» [3].

На даний час, у XXI столітті однозначної відповіді на ці складні життєві питання не має. Сучасні вихователі та вчителі мусять знайти ту золоту середину, яка дозволить дитині стати самостійною та відповідальною особистістю, яка зуміє бути корисною суспільству та знатиме, що вона від нього хоче.

Януш Корчак не лише теоретично обґрунтував важливість гуманістичного виховання особистості, а й усіляко шукав підтвердження, реалізуючи такі ідеї у практиці роботи в «Будинку сиріт» для єврейських дітей та закладі «Наш дім». Польський гуманіст створив унікальну систему самоврядування в дитячих колективах, яка була спрямована на гуманістичне формування особистості кожного вихованця як людини, так і члена суспільства. Основна ключова мета – благо дитини. В рамках виховної системи Я. Корчаком були розроблені своєрідні виховні засоби: вищий законодавчий орган дитячого самоуправління – сейм, який складався із 20 послів, керівна «Рада самоуправління», яка працювала в контакті із «Педагогічною радою», своя власна газета закладу, яка поєднувала всіх в єдину цілісність, «Товариський суд», який відігравав одне з найбільших виховних значень і мав власний кодекс. Ці прийоми вносили в функціонування корчаківських дитячих будинків елементи гри і в той же час коректували, виправляли поведінку дітей, давали поштовх до саморозвитку. Отже, гуманістична виховна система Я. Корчака яскраво проявилася в його прагненні спрямовувати організацію життя своїх сирітських будинків на задоволення потреб фізичного, психічного та гармонійного розвитку дітей.

Унікальна система самоврядування, розроблена Янушем Корчаком, не втрачає своєї цінності і сьогодні. Більшість прогресивних педагогів використовують методи і засоби, які лежать в основі гуманістичної педагогічної системи, для розвитку активності, самостійності та самодіяльності у дітей, для створення морального клімату в дитячому колективі, який забезпечує високу ефективність гуманної виховної роботи.

Підсумовуючи, важливо сказати, що Януша Корчака досить слушно називають найвеличнішим гуманістом ХХ століття. Основна суть його педагогічної концепції – дитина та її благо. Відмінними рисами та найважливішими сторонами гуманізму видатного педагога були прагнення, дієвість та терплячість. Корчаківський гуманізм – це захист дітей від законів того часу та утопічне бажання створити кращу людину для поганого суспільства, щоб потім його змінити. Я. Корчак вважав, якщо немає кращого суспільства, то нехай буде хоч краща людина.

Отже, у непростих умовах активної реорганізації середньої та вищої освіти України відповідно до європейських стандартів стає актуальною потреба глибокого вивчення проблеми гуманістичного виховання особистості в педагогічній спадщині Януша Корчака. Його гуманістичні напрацювання, які дуже цінні у науково-пізнавальному та практичному сенсі педагогічних ідей та концепцій, потребують творчого застосування у сучасному вихованні.

Перспективами подальшої роботи стануть вивчення, дослідження ідей польського педагога Януша Корчака у практиці навчально – виховного процесу як проблеми гуманістичного виховання особистості.

Список використаних джерел:

1. Денисюк С. В. Проблема формування особистості у педагогічній спадщині педагога-гуманіста Я. Корчака : автореф. дис.... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / С. В. Денисюк. – Київ, 2000. – 22 с.
2. Забута Т. Педагогічна творчість Януша Корчака / Забута Т., Ямницький М. – Рівне, 1997. – 175 с.
3. Корчак Я. Как любить ребенка / Януш Корчак; пер. с польск. К.Э. Сенкевич. – Екатеринбург: У-Фактория; М.: АСТ Москва; Владимир: ВКТ, 2009. – 384 с.
4. Кушнір В. М. Провідні гуманістичні ідеї творчої спадщини Януша Корчака у контексті розвитку вітчизняної педагогічної думки : автореф. дис.... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Валентина Миколаївна Кушнір. – Київ, 2004. – 22 с.

Басенко Р.А.

аспірант,

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленко*

СОЦИОКУЛЬТУРНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ РАННЕМОДЕРНОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ ОРДЕНА ИЕЗУИТОВ В КОНТЕКСТЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ ЕВРОПЕЙСКОГО ВОЗРОЖДЕНИЯ

Ознакомление с новейшими исследованиями в гуманитарной отрасли научного знания дает основания утверждать, что в современной науке усилился интерес к использованию таких концептов как «социокультурный подход», «парадигма», «дискурс» и других инновационных дефиниций. Иногда даже складывается впечатление, что ученые злоупотребляют, казалось бы, яркой научной терминологией, придавая, таким образом, своим исследованиям внешнюю, очень часто поверхностную, научно-теоретическую обоснованность. Более того, за утверждением известной ученой в историко-педагогической отрасли О. Сухомлинской, при анонсировании авторами диссертаций об использовании одного или нескольких методологических подходов, очень часто в самом тексте невозможно найти даже признаки той или иной теоретико-методологической основы [8, с. 6].

В то же время важно подчеркнуть, что правильное использование, в частности, социокультурного подхода, позволит эксплицировать актуальные проблемы научного познания с учетом объективных тенденций развития современной гуманитаристики – междисциплинарной интеграции и теоретического синтеза различных областей знания [6, с. 305]. Необходимо обратить внимание на то, что применение социокультурного анализа оправдано в изучении тех тем, которые за содержанием предмета исследования есть системными, требуют интеграции различных аспектов научно-теоретической характеристики.

На наш взгляд, презентация социокультурного измерения ренессансно-гуманистических основ молодежной политики учителей-иезуитов в раннее Новое время, позволит показать единство и взаимосвязь ее социальных, культурных и антропологических (гуманистических) приоритетов,